

selvtægt og administrative straffe stadig havde hjemmel i lovene (s. 118–121). Det sidste kapitel er nyt, et katalog over samtlige kendte tilfælde af de omhandlede procesformers anvendelse. Kataloget er opbygget efter samme forbilledlige mønster som i forf.s bøger om folkedomstolens suverænitet. (Anm. i HT 1978, s. 353–355).

Bogens afvisende titel er for så vidt rammende som især første afsnit er spækket med uoversatte græske citater, men den er unødigt afskrækkende, for også uden græskkundskaber kan man have nytte af bogen både i dens helhed og som opslagsværk.

Signe Isager

Horst Zettel, Das Bild der Normannen und der Normanneneinfälle in westfränkischen, ostfränkischen und angelsächsischen Quellen des 8. bis 11. Jahrhunderts. München, Wilhelm Fink 1977. Pris: 78 DM.

Dette arbejde, der er en udvidet udgave af en »Inaugural-Dissertation«, indledes med resumé af faglitteratur og – populærvidenskabelig litteratur! – om vikingerne og deres togter, opdelt efter deres hovedteser om årsagen til vikingetogterne. Dernæst er det forfatterens erklærede hensigt at samle de samtidige – og de næsten samtidige – kilders – forrinsvis de fortællendes – efterretninger om vikingerne og deres færden for at give et indtryk af normannerne, »so wie es sich aus der Perspektive der Betroffenen ergab«, jf. s. 27 øverst, idet han dog samtidig betoner, at han ikke vil indlade sig på at føje en ny samlet fremstilling af normannernes eller deres togters historie til rækken af arbejder fra de sidste 150 år, jf. s. 13, gentaget s. 26.

Derefter deles fremstillingen i fire hovedafsnit: »Die Ethnische Einordnung«, Skandinavien »im Quellenbild«, »das Charakterbild« af normannerne og endelig normannernes togter, »Ihre Motive und Ergebnisse im Quellenbild«. I det første hovedafsnit behandles kildernes betegnelser *Normanni*, *pagani*, *Dani*, *piratae*, *vikingi*; i forbindelse med det sidste begreb gives der s. 54–55 et utilfredsstillende referat af diskussionen om ordets etymologi, jf. til sammenligning »viking« i kulturhistorisk leksikon XX. Iøvrigt er et af citaterne i dette afsnit gået »i fisk«, idet det ret afgørende ord *pyratae* mangler s. 57 mellem »quoque« og »Danorum«. I det hele taget har det knebet med korrekturlæsningen i dette hovedafsnit. Således skal der i note 93 s. 44 læses *denu* = dal i orienteringen om etymologien af *Dani*, men iøvrigt er der andre mangler, sml. »Daner« i kulturhistorisk leksikon II. Blandt de senere afsnit må dog fremhæves sammenstillingen af kildernes ordbrug, når de beskriver normannerne og deres »vilde« gerninger, men den er tillige et billede på en af bogens svage sider, at forfatteren er alle kilder lige gode. En samlet konklusion eller vurdering findes ikke, hvilket kan hænge sammen med bogens ret skematiske opstilling; til gengæld er der en beskeden sammenfatning af resultater i hvert underafsnit. Et fyldigt register letter brugen af bogen, som afsluttes med forkortelsesliste og litteraturfortegnelse.

Herluf Nielsen

Sverre Bagge: Den kongelige kapellgeistlighed 1150–1319. Bergen – Oslo – Tromsø. Universitetsforlaget 1976. 205 s.

Udforskningen af kapelgeistligheden i Norge er af Sverre Bagge blevet gennemført som et pionerarbejde i Norden. Josef Fleckensteins meget grundige undersøgelse om »Die Hofkapelle der deutschen Könige« udkom ikke før i 1959–1966, og de nordiske bidragydere om temaet i *Kulturhistorisk Leksikon for nordisk middelalder* i bd. 8, 1963, under